

Laidiens: 26.10.2001., Nr. 154

Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi Nr.454

Rīgā 2001.gada 23.oktobrī (prot. Nr.52, 5.)

Darbinieku apstarošanas kontroles un uzskaites kārtība

Izdoti saskaņā ar likuma "Par radiācijas drošību un kodoldrošību" 13.panta ceturto daļu

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka darbinieku apstarošanas kontroles un uzskaites kārtību.
2. Noteikumi attiecas uz darbiniekiem, kas pastāvīgi veic darbības ar jonizējošā starojuma avotiem objektā un objekta teritorijā, kura pieder operatoram vai kuru tas pārvalda (turpmāk — operatora kontrolētā zona), un viesstrādniekiem, kuri darbības ar jonizējošā starojuma avotiem veic īslaicīgi, ieskaitot mācekļus un studentus (turpmāk — darbinieki).
3. Operators nodrošina darbinieku apstarošanas kontroli:
 - 3.1. ar tiešo metodi —, izmantojot individuālos dozimetrus (turpmāk — darbinieku individuālais monitorings);
 - 3.2. ar netiešajām metodēm —, kontrolējot radioaktīvo piesārņojumu gaisā, uz virsmas, uz kuras veic darbības ar jonizējošā starojuma avotiem (turpmāk — darba virsma), un visā operatora kontrolētajā zonā, kā arī kontrolējot jonizējošā starojuma dozas jaudu darba vietās un visā operatora kontrolētajā zonā (turpmāk — darba vietas monitorings).
4. Operators nodrošina darbinieku saņemto jonizējošā starojuma dozu novērtējumu, izmantojot darbinieku individuālo monitoringu un darba vietas monitoringu, un darbinieku apstarošanas uzskaiti. Datus reģistrē attiecīgajās datu bāzēs.
5. Ja operatora kontrolētajā zonā strādā darbinieki, kuru darba devējs ir ārvalstīs reģistrēta juridiskā persona, saskaņā ar šiem noteikumiem operators pilda gan darba devēja, gan operatora pienākumus.

II. Darba vietas monitorings

6. Darba vietas monitoringu veic attiecībā uz visām darbībām ar jonizējošā starojuma avotiem, kuras notiek operatora kontrolētajā zonā.
7. Darba vietas monitoringu var veikt:
 - 7.1. darbu vadītājs;
 - 7.2. radiācijas drošības un kodoldrošības eksperts;
 - 7.3. radiācijas drošības eksperts;

7.4. medicīnas fizikas eksperts;

7.5. Ministru kabineta pilnvarota kompetenta sertificēšanas un inspicēšanas institūcija, kuru akreditējis Latvijas Nacionālais akreditācijas birojs.

8. Darba vietas monitorings ietver trīs kontroles līmeņus:

8.1. pastāvīgais monitorings — sistemātiska darba vietas kontrole;

8.2. operatīvais monitorings — monitorings, kuru veic, ja darbiniekam pasliktinās veselības stāvoklis, un tas, iespējams, ir saistīts ar jonizējošā starojuma iedarbību;

8.3. īpašais monitorings — monitorings, kuru veic radiācijas drošības eksperts vai radiācijas drošības un kodoldrošības eksperts, ja nepieciešams izmantot sarežģītus mērinstrumentus vai veikt kompleksus mērījumus.

9. Darbu vadītājs izstrādā darba vietas monitoringa programmu. To apstiprina un īsteno operators. Lai darba vietas monitoringa programma atbilstu operatora kontrolētajai zonai un tajā veicamajām darbībām ar jonizējošā starojuma avotiem, operators un darbu vadītājs regulāri pārskata minēto programmu.

10. Darba vietas monitoringa programmā ir noteikti šādi rādītāji:

10.1. darba vietas monitoringā mērāmie lielumi un mērīšanas regularitāte;

10.2. darba vietas monitoringa teritorija;

10.3. mērīšanas metodes un mērījumiem izmantojamā aparatūra;

10.4. kontroles līmeņi un pasākumi, kurus veic, ja pārsniegti kontroles līmeņi.

11. Darbu vadītājs, izstrādājot darba vietas monitoringa programmu, ņem vērā paredzamo radioaktīvo vielu īpatnējo radioaktivitāti gaisā un dažādu virsmu radioaktīvo piesārņojumu, kā arī minēto mērāmo lielumu iespējamās pārmaiņas, kas rodas, veicot darbības operatora kontrolētajā zonā. Darbu vadītājs novērtē apstarojuma varbūtību un iespējamo lielumu attiecībā uz dažādām darbinieku grupām un izvēlas tādas kontroles procedūras un to biežumu, lai nodrošinātu informācijas precizitāti, ticamību un pietiekamību, veicot:

11.1. radiācijas drošības novērtējumu darba vietā;

11.2. darbinieku saņemto jonizējošā starojuma dozu novērtējumu operatora kontrolētajā zonā.

12. Darbu vadītājs uztur darba vietas monitoringa datu bāzes. Datu bāzē iekļauj šādu informāciju:

12.1. darba zona, telpa, ēka vai teritorija, kurā veikts darba vietas monitorings;

12.2. mērīšanas datums un laiks;

12.3. izmērītie lielumi:

12.3.1. radioaktīvais piesārņojums gaisā un uz darba virsmas, norādot radioaktīvo vielu fizikālo un ķīmisko stāvokli, — darbībām ar radioaktīvajām vielām;

12.3.2. jonizējošā starojuma dozas jauda, norādot jonizējošā starojuma veidu un jonizējošā starojuma avota īpašības, — darbībām ar stacionārām un pārvietojamām jonizējošā starojuma iekārtām, kā arī ar slēgtiem starojuma avotiem;

12.4. mērinstrumenti, ar kuru ir veikti mērījumi;

12.5. aprēķinātie vai novērtētie lielumi:

12.5.1. radioaktīvo vielu daudzums cilvēka ķermenī un iespējamais iekšējais apstarojums;

12.5.2. iespējamais ārējais apstarojums;

12.6. par mērījumiem atbildīgās personas vārds, uzvārds un amats.

III. Darbinieku individuālais monitoringa

13. Darbinieku individuālais monitoringa ietver:

13.1. regulārus saņemto jonizējošā starojuma dozu mērījumus ar individuālajiem dozimetriem;

13.2. saņemto jonizējošā starojuma dozu aprēķināšanu noteiktam laikposmam, pamatojoties uz individuālās dozimetrijas rezultātiem.

14. Lai veiktu radiācijas drošības un kodoldrošības uzraudzību un darbinieku apstarošanas kontroli un nodrošinātu individuālo dozimetrisko mērījumu vienotību valstī, Radiācijas drošības centrs (turpmāk — centrs):

14.1. operatoram par maksu izsniedz individuālos dozimetrus;

14.2. veic individuālos dozimetriskos mērījumus darbiniekiem. Ar mērījumiem saistītos izdevumus sedz operators;

14.3. sniedz operatoriem, darbu vadītājiem un ārstniecības iestādei, kuru Labklājības ministrija pilnvarojusi veikt obligātās darbinieku veselības pārbaudes (turpmāk — ārstniecības iestāde), informāciju par individuālās dozimetrijas rezultātiem.

15. Operators nodrošina, lai operatora kontrolētajā zonā neviens darbinieks neatrastos bez individuālā dozimetra. Ja veicamo darbību dēļ paredzamā jonizējošā starojuma doza darbiniekam var pārsniegt 2 mSv dienā, operators radiācijas drošības un kodoldrošības kvalitātes nodrošināšanas programmu saskaņo ar centru.

16. Darbinieku individuālajam monitoringam papildus izmanto dozimetrus, kas spēj nepārtraukti uzrādīt jonizējošā starojuma dozu un jonizējošā starojuma dozas jaudu, šādos gadījumos:

16.1. ja atbilstoši operatora apstiprinātajai un ar centru saskaņotajai radiācijas drošības un kodoldrošības kvalitātes nodrošināšanas programmai ir nepieciešams nodrošināt operatīvo informāciju par atsevišķu darbinieku saņemtajām jonizējošā starojuma dozām;

16.2. veicot tādas darbības ar jonizējošā starojuma avotiem, kuru dēļ paredzamā jonizējošā starojuma doza darbiniekam dienā var būtiski pārsniegt kādu no šādiem limitiem:

16.2.1. 2 mSv — visam ķermenim;

16.2.2. 15 mSv — acs lēcai;

16.2.3. 50 mSv — jebkurai 1 cm² lielai ādas virsmai;

16.2.4. 50 mSv — plaukstām, apakšdelmiem, pēdām un potītēm.

17. Ja darbiniekam pasliktinās veselības stāvoklis, un tas, iespējams, ir saistīts ar jonizējošā starojuma iedarbību, papildus operatīvajam monitoringam nekavējoties veic individuālos dozimetriskos mērījumus. Iegūtos rezultātus salīdzina ar jonizējošā starojuma dozām, ko saņēmuši citi darbinieki, kuri attiecīgajā laikposmā ir strādājuši operatora kontrolētajā zonā.

18. Īpašo monitoringu papildus izmanto, ja individuālās dozimetrijas rezultāti norāda uz varbūtību, ka darbinieka saņemtā jonizējošā starojuma doza gada laikā būtiski pārsniedz kādu no šādiem limitiem:
- 18.1. 20 mSv — visam ķermenim;
 - 18.2. 150 mSv — acs lēcai;
 - 18.3. 500 mSv — jebkurai 1 cm² lielai ādas virsmai;
 - 18.4. 500 mSv — plaukstām, apakšdelmiem, pēdām un potītēm.
19. Darbu vadītājs:
- 19.1. vismaz reizi trīs mēnešos nomaina individuālos dozimetrus;
 - 19.2. ziņo centram un nekavējoties nomaina individuālo dozimetru, ja tas:
 - 19.2.1. ir turēts jonizējošā starojuma avota tuvumā, kad to nav lietojis darbinieks;
 - 19.2.2. ir piesārņots ar radioaktīvo vielu;
 - 19.2.3. bijis pakļauts augstai temperatūrai vai mitrumam;
 - 19.2.4. ir tehniski bojāts;
 - 19.2.5. ir nozaudēts;
 - 19.3. nodod individuālo dozimetru centram, ja darbinieks ir beidzis darbību operatora kontrolētajā zonā;
 - 19.4. pamatojoties uz individuālās dozimetrijas rezultātiem, aprēķina darbinieka saņemtās jonizējošā starojuma dozas noteiktam laikposmam.
20. Lai nodrošinātu individuālo dozimetrisko mērījumu precizitāti, darbinieks izmanto tikai viņam izsniegto individuālo dozimetru. Darbinieks:
- 20.1. ir atbildīgs par individuālā dozimetra tehnisko stāvokli;
 - 20.2. neiznes individuālo dozimetru ārpus operatora kontrolētās zonas;
 - 20.3. laikā, kad individuālais dozimetrs netiek lietots, glabā to darbu vadītāja norādītajā vietā, kurā nav jonizējošā starojuma avotu, kas varētu radīt dozimetra apstarojumu virs dabiskā fona līmeņa;
 - 20.4. atdod individuālo dozimetru darbu vadītājam pēc tam, kad ir beidzis darbību operatora kontrolētajā zonā.
21. Operators ir finansiāli atbildīgs par darbinieka individuālā dozimetra nozaudēšanu un sabojāšanu.

IV. Monitorings radiācijas negadījuma vai radiācijas avārijas gadījumā

22. Ja notikusi radiācijas avārija, darbu vadītājs pēc savas darbības koordinēšanas un saskaņošanas ar centru nodrošina operatīvo monitoringu. Ja radiācijas avārija notikusi, veicot darbības ar radioaktīvajām vielām, darbu vadītājs nodrošina arī īpašo monitoringu, lai noteiktu radioaktīvo vielu daudzumu cilvēka ķermenī un atsevišķos orgānos vai izdalījumos no cilvēka ķermeņa.
23. Ja noticis radiācijas negadījums vai radiācijas avārija, darbu vadītājs:
- 23.1. individuālos dozimetrus un visus darba vietas monitoringa rezultātus nekavējoties nodod centram, lai nodrošinātu nepieciešamo lēmumu pieņemšanu par darbinieku īpašu medicīnisko uzraudzību vai specializētās